

Workshop: ČLOVĚK A KRAJINA

Podrobný protokol z workshopu pro zastupitele

Projekt Planeta Lipence

ZŠ Lipence

27. 2. 2024

Kontext projektu

Participační projekt Planeta Lipence představuje inovativní a progresivní iniciativu s cílem vytvořit kvalitní místo pro život. Otevíráme příležitost ke koncepčnímu dialogu, jehož cílem je uchopení rozvoje oblasti a nastavujeme podmínky pro řešení lokálních požadavků i širších souvislostí.

Co dělá projekt výjimečným, je jeho přístup. Spočívá v úzké spolupráci mezi investorem, skupinou Spolumajitelé, a místní samosprávou, a také v zapojení veřejnosti do plánovacích procesů. Naším cílem je otevřít konstruktivní diskusi mezi všemi zúčastněnými stranami, přičemž klademe důraz na vzájemnou důvěru a transparentnost.

Prostřednictvím aktivní účasti zástupců místní samosprávy a veřejnosti v plánovacím procesu jsme projekt nastavili tak, aby reflektoval skutečné potřeby a přání obyvatel. Tato otevřená komunikace zajišťuje, že rozvoj obce bude autentický a bude odpovídat očekáváním lidí žijících v Lipencích.

Harmonogram participace

únor 2024

březen 2024

duben 2024

Workshopy pro zastupitele

**Workshopy pro zastupitele
Participační kontejner**

**Veřejné setkání
Online setkání
Setkání pro místní aktéry**

Workshopy pro zastupitele

Každé úterý po dobu pěti týdnů od 27. 2. do 26. 3. organizuje Participation Factory pro zastupitele městské části odborné přednášky, které se týkají důležitých aspektů městského plánování a otevírají diskusi o možnostech směřování budoucího rozvoje Lipenců.

Témata, kterým se postupně věnujeme, jsou (1) krajina, (2) demografie, (3) dostupné bydlení, (4) doprava a (5) urbanismus. Vzhled do těchto témat i souvisejících problematik poskytují přizvaní odborníci, kteří na základě svých zkušeností a expertízy dokáží zhodnotit současný stav, potenciál a možná řešení klíčových otázek městského rozvoje.

Po přednáškách expertů následuje otevřená facilitovaná diskuse, jež umožňuje ponořit se hlouběji do problematik, které jsou specifické pro Lipence. Místní zastupitelé do diskuse přinášejí své hodnotné osobní zkušenosti a pohledy, tolik důležité pro celý projekt. Workshopů se účastní také zástupci společnosti Spolumajitelé, kteří nejenže získávají vzhled do problémů a potenciálu Lipenců, ale na základě diskuse s místními zastupiteli mohou lépe uchopit plán výstavby na svých pozemcích.

Praktické informace o workshopu

Datum konání:	27. února 2024
Místo konání:	ZŠ Lipence
Facilitátor:	Tomáš Rákos (Participation Factory)
Zapisovatel:	Renáta Balogh (Participation Factory)
Počet účastníků:	11
Vystupující řečníci:	Ing. Kateřina Zímová, krajinná ekoložka Ing. Štěpán Špoula, krajinářský architekt a urbanista

Průměrné hodnocení účastníky: 1 (1 - nejlepší, 5 - nejhorší)

Struktura workshopu:

- představení, úvod
- blok prezentací s prostorem na dotazy
 - současné hodnoty krajiny v Lipencích
 - potenciál krajiny v Lipencích
 - možná řešení pro podporu ochrany hodnot a biodiverzity
- Q&A, řízená diskuse

Profily řečníků

- **Ing. Kateřina Zimová, krajinná ekoložka a nezávislá konzultantka v oblasti životního prostředí**

Jako nezávislý poradce, partner projektantů a investorů staveb, poskytuje konzultace a zpracovává odborné posudky, studie a projekty v oborech ochrany přírody a životního prostředí. Ve své práci propojuje příběhy lidí a přírody a hledá cesty, jak sladit rozvoj společnosti spolu se zachováním přírodních hodnot území.

- **Ing. Štěpán Špoula, krajinářský architekt a urbanista**

Jako samostatný krajinářský architekt se ve svých návrzích snaží k veřejnému prostoru ve městě přistupovat s vědomím, že i když jde o malou plošku mezi domy, vždy je určitým způsobem součástí širší krajiny i života města, a s touto odpovědností je k ní potřeba přistupovat. Působil také v Institutu plánování a rozvoje Hlavního města Prahy, kde se podílel na Manuálu tvorby veřejných prostranství, Konceptci pražských břehů, revitalizaci Karlova náměstí a Císařského ostrova nebo tvorbě koncepčního přístupu k plánování krajiny v Praze. Dlouhodobě se zabývá tématy příměstské krajiny v metropolitních oblastech, zelené infrastruktury a roli krajinářské architektury,.

Hlavní závěry z prezentací řečníků

V kontextu plánování nové výstavby jsou nejdůležitější tato témata:

Zemědělská krajina

- největší problém zemědělské krajiny je fragmentace biotopů
- velmi často je rozpor mezi vlastníkem půdy a hospodářícím subjektem
- veškeré problémy (sucho, bleskové povodně, atd.) jsou způsobené tímto rozporem
- v Lipencích existovaly větší bloky orné půdy i v minulosti
- velké lány orné půdy však představují problém - říká se tomu kulturní poušť
- z hlediska biodiverzity se pole chová jako poušť a není schopna nabídnout útočiště pro zvířecí druhy

Prostupnost krajiny

- krajina v Lipencích a okolí byla vlivem zemědělství velmi špatně prostupná
- je třeba řešit, jak se může do krajiny dostat nejen zemědělec, ale i běžný občan nebo živočich
- Lipanský potok a bývalé říční rameno Krňák a systém lesů u Jíloviště jsou jediná místa pro živočichy, kde mohou prostupovat

Biodiverzita

- i v kulturní poušti mohou existovat tzv. hotspoty, tedy místa, kde se mohou uplatnit přírodní prvky
- tyto lokality jsou z hlediska biodiverzity důležité

Současné hodnoty krajiny na území Lipenců:

Širší kontext krajiny

- území soutoku, údolí Berounky a celé Hostomické brázdy s Hřebenem a Českým krasem na druhé straně je nesmírně cennou enklávou
- Lipence se nachází na dvou říčních terasách z doby ledové historicky vetknutých mezi nivu řeky Berounky a Hřebeny a mají specifický charakter

Blízkost vodních toků

- unikátní umístění Lipenců při ústí dvou potoků do ústí nivy a na rozhraní dvou krajin
- hodnotou je i samotný Lipenecký a Kyjovský potok
- obrovskou přírodní hodnotu představuje rozhraní, hrana nivy a prostor nivy s řekou
- řeka má své koryto, ale historicky celý prostor nivy byl prostor řeky - mělo to své benefity, dnes už nedochází ke každoročnímu rozlivu, ale z přírodního charakteru se zachovalo mnoho

Základ v zemědělské vsi

- Lipence mají základ v podobě zemědělské vsi, architektura obce propojovala krajinu se sídlem
- statky měly vždy kontakt s krajinou, přírodou i veřejným prostorem, který byl středem komunity
- mnoho budov už takto neumíme znovu využít, ale mohou sloužit k inspiraci, jak přistupovat k rozhraní mezi sídlem a krajinou

Současný potenciál Lipenců z hlediska krajiny:

Udržitelné zemědělství

- příměstské zemědělství může být benefitem a potenciálem pro to, aby se do krajiny vrátily různé druhy živočichů a rostlin
- 80 % chráněných druhů je vázaných na mozaiku zemědělské krajiny, která už funguje po staletí - tento potenciál dává smysl vracet do krajiny v podobě komunitních zahrad a příměstského zemědělství, možností je spousta

Návrat některých živočišných druhů

- potenciál navrácení jistých druhů živočichů, které ztratily své biotopy, do zástavby - čmeláků, netopýrů apod.
- nabízí se opatření, která mají z hlediska ekologie obrovský význam:
 - mokřadní střecha
 - zasakovací průleh
 - dešťová zahrada
 - mokřad
 - biotopová řešení na podporu hmyzu a plazu
 - umožnění prostupnosti krajinou i zástavbou, obnova cest
 - revitalizace vodních toků

Současný potenciál Lipenců z hlediska krajiny:

Příměstská krajina a park Soutok

- území Prahy představuje svébytný region, není to jen správní jednotka
- ve světě (např. v Barceloně, Milánu) je trend vytvořit správu na úrovni metropolitního regionu, to my nemáme
- klade se důraz na příměstskou krajinu, která reprezentuje příměstskou oblast
- v tomto duchu vznikly v zahraničí příměstské parky, které jsou úspěšné v Barceloně či Milánu
- příměstské parky jsou považované za dobrou praxi, jelikož je to prostředek ochrany prostředí a hodnot a jejich udržitelného rozvoje
- takový potenciál představuje u nás park Soutok

Hospodaření s vodou přírodě blízkým způsobem

- dalším potenciálem je trend hodpořadení s vodou přírodě blízkým způsobem, tedy jinak než jsme dosud hospodařili
- voda vytváří krajinu a je přirozenou součástí krajiny - příležitost je naučit se řešit vodu společně s dalšími prvky
- např. stavba cest může představovat příležitost pro obnovu biotopů a aplikaci řešení pro zadržování vody v krajině (tj. modro-zelená infrastruktura)

Současný potenciál Lipenců z hlediska krajiny:

Lipanská terasa

- potenciál pro podporu přírody a krajiny
- můžeme vytvořit cesty, biotopy, je tam prostor pro zlepšení jejího stavu v mnoha ohledech

Důraz na historickou zástavbu

- historická venkovská zástavba je důležitý nositel identity
- v případě nové výstavby je potřeba myslet na charakter, materiály a na to, co nás propojuje s místem a vytváří identitu
- jde také o hledání multifunkčního využití pro stavby

Možná řešení, jak v rámci investičního záměru dosáhnout naplnění potenciálu:

Legislativní nástroje

- nástroje, kterými disponuje samospráva: územní plán a krajinná studie
- nástroje státní správy: proces EIA a hodnocení vlivu na přírodu a krajinu - tj. kompenzační opatření, ale ta by měla představovat až poslední možnost
- žádoucí je všechna krajinná řešení zakomponovat již do projektového záměru

Doplňky v krajině

- příklady:
 - pozorovatelná ptactva (příměstský park De la Deule, Lille)
 - zázemí pro obhospodařování krajiny i komunitu (Toulcův dvůr v Praze)
 - brány a propojení na okolní svahy a hřebeny (park Soutok)
 - krajinné propojení vedoucí z městské čtvrti do krajiny (Nové Dolíky - udržitelná čtvrť ve Slaném)
 - sadové úpravy
 - hospodaření s dešťovou vodou

Hlavní závěry z diskuse účastníků

Problematika velkých lánů pole

- plocha polí se násobně zvětšila na většině území
- problém je, že pole byla dříve rozdělena mezemi, zelení a z hlediska mikroklimatu to fungovalo hezky
- tam, kde je nějaké rozhraní (pole-les, poles-alej), tak je velké množství zvířat, ale pokud ty prvky zmizí, tak živočišné přichází o dobré podmínky k životu
- také nastávají problémy se suchem, plodinám se přestalo dobře dařit a to se řešilo chemickými postřiky
- půda se dostala do kondice, kdy bez mechanizace a bez chemie není schopna dostatečně dodávat plodiny

Modrozelená infrastruktura v intravilánu

- projekt Nové Dolíky ve Slaném představuje inspirativní řešení zeleně v intravilánu města a propojení s okolní krajinou
- důležité je navrhnout zeleň v intravilánu tak, aby vyžadovala minimální údržbu
- v oblasti ochrany přírody nastal velký obrat v rozdělování toho, co je umělé a přírodní - zastavěné město může být velkou příležitostí pro přírodu
- převážná většina druhů, které známe z naší přírody, historicky kooperovaly s člověkem a byly navázané na činnost člověka i na zemědělskou činnost
- s rozvojem města a pouze ochrannářsky chápané péče o přírodu ve městě zůstalo jen málo biotopů
- příklady dobré praxe: zelené střechy oseté směsí z lokálních druhů
- u všech zelených opatření je důležité stanovení jejich role v ekosystému a správná integrace do zastavěného území
- je potřeba reagovat na současné klimatické problémy a rozložení srážek
- opatření pro zadržování vody v krajině jsou náročná na údržbu

Potřeba kvalitního managementu parku Soutok

- kapacity pro správu zeleně jsou v ČR výrazně podhodnocené
- udržování, rozvoj a péče o zeleň musí být správně koncipované, je potřeba reagovat na změny a sledovat cíle
- je to příležitost pro zaměstnanost
- samospráva však bojuje s tím, že nemá žádné nástroje pro vynucování zelených opatření a celkově jejich prosazování považuje za složité a nákladné, problém je také s nedostatkem lidských kapacit
- inspirativní je důraz západních zemí na zohledňování celoživotních nákladů krajinářských realizací - nutnost péče o krajinu nejsou jen náklady, má i ekonomické přínosy a vytváří pracovní příležitosti, záleží jak je plánována
- myšlenka je, že by Praha společně zafinancovala manažerskou strukturu, která má za úkol udržovat značku, administrovat rozpočet a hledat zdroje financí a vnímat území jako celek
- manažerská struktura by mohla být nápomocna i samotným městským částem z finančního i odborného hlediska (např. v případě revitalizací)

Možná řešení a inspirace odjinud

- řešení často daná nejsou, ani na Západě, odkud se obvykle inspirujeme (např. systémy využití splaškové vody)
- jde o současné inovace a řešení se teprve zkouší a testují
- příklad ze Spojených států amerických: v případě nových developmentů se plánují prvky modro-zelené infrastruktury kupci nemovitostí jsou povinni přispívat jistou částkou na údržbu
- možností je také přenesení závazku péče o zeleň na developera alespoň v prvních letech po výsadbě (příklad postupu Prahy 12)

Aktivní role městské části

- skupina Spolumajitelé by se měla řídit prezentovanými přístupy a městská část Lipence by se měla snažit z toho vytěžit maximum
- také do budoucna by městská část mohla v jednání s dalšími developery vyžadovat tato opatření
- městská část by však měla začít u sebe a implementovat opatření (klidně jen malá) a do budoucna se pak stát inspirací pro ostatní samosprávy
- nyní se MČ snaží např. o obnovu zaniklých cest, ale kvůli soukromým pozemkům to často není možné - diskuse se Spolumajiteli by mohla řešit i tento aspekt
- kompenzační opatření jsou příležitostí pro místní samosprávu ovlivnit implementaci zelených opatření a nadiktovat si požadavky
- je užitečné mít zásobník požadavků
- snahou Spolumajitelů je rozvoj Lipenců ovlivnit pozitivně a MČ by měla být aktivním partnerem

Příměstské zemědělství

- zemědělstvím se nemyslí jen pole, je to i truhlík s jahodami na balkoně, komunitní zahrádka i sad
- udržitelné zemědělství je důležité také z hlediska zachování biotopů

Koncepční řešení

- je potřeba řešit oblast koncepčně a koordinovat rozvoj na pozemcích ve vnitřní části obce s rozvojem na pozemcích, které spadají pod park Soutok

Planeta

LIPENCE

www.planetalipence.cz

**PARTICIPATION
FACTORY ++**